

TELEVİZYONDA ÇOCUĞA SUNULAN HANGİ DÜNYA? ANNE BABALAR BU DÜNYAYA NASIL ARACILIK EDEBİLİR?

MÜGE ŞEN
Yrd. Doç.Dr.

Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Fakültesi
Temel Eğitim Bölümü
Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

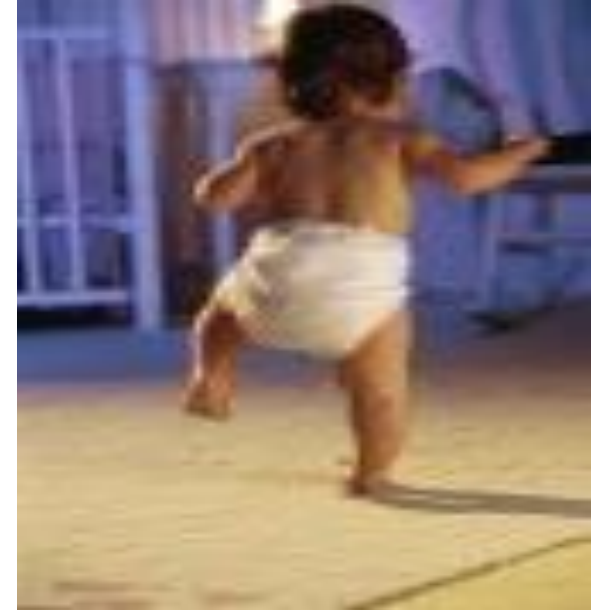
0 312 363 33 50/5113

twitter: @muge_sen

msen@ankara.edu.tr

Yaşam bir deneyimler dizisi

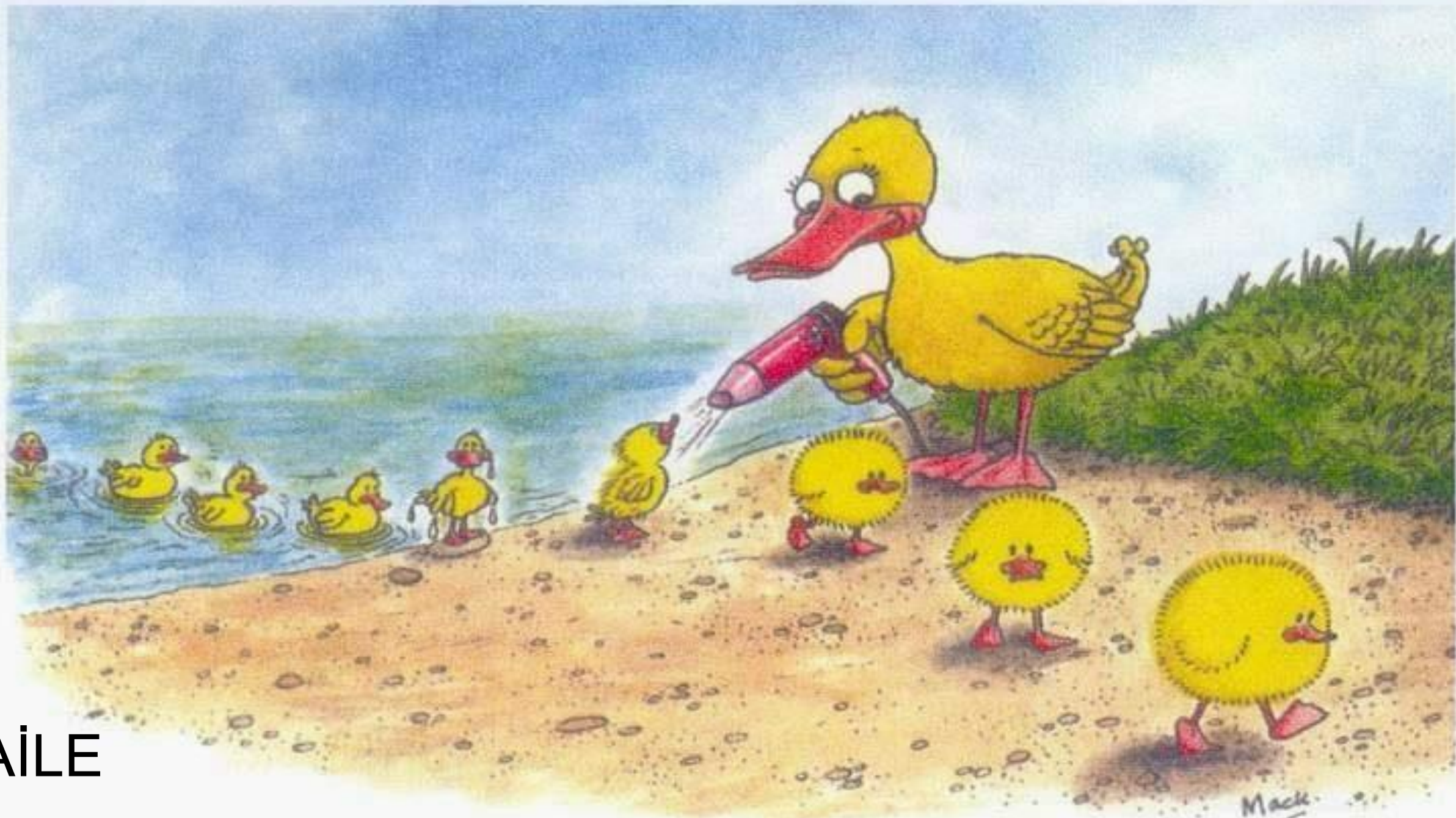
HAYAT MI HIZLI BİZ Mİ HIZLANDIRIYORUZ?

Kim hızlandırıyor?

Neden hızlandırıyor?

Nasıl hızlandırıyor?

AILE

AİLE

En iyiyi sunma çabası

Sağlıklı besin

Eğitici oyuncak

Arkadaş

Öğretmen

Okul.....

Anne baba olarak ben çocuğuma en iyi ne sunabilirim?

Yaşam kusursuz ve ideal mi?

İçinde iyiler-kötüler,
dostlar-düşmanlar,
mutluluklar-mutsuzluklar,
tehlikeli-tehlikesiz durumlar barındırmıyor mu?

Ya da barındırmayacağından emin olabilir miyiz?

Neden en iyi sunmalıyım?

İdeal anne babalık

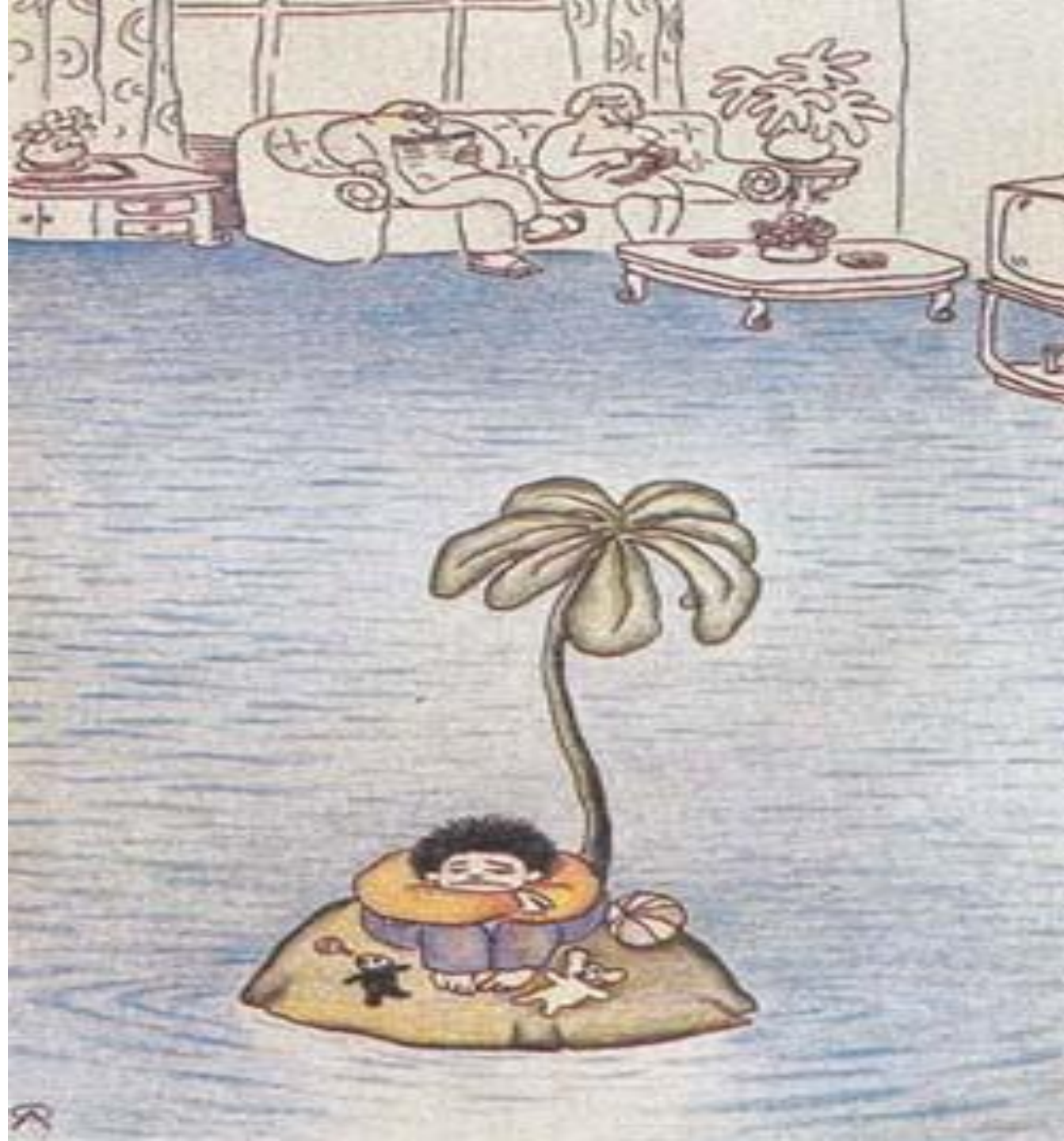
Yeterince zaman ayıramadığını düşünüp vicdanını rahatlatmak

Zorlu yaşam koşullarında başarılı olması

Akademik performansı (okul başarısı) yüksek olsun

.....

Peki ya
televizyon?

İletişim kuramcıları 'televizyonun dünyayı insanlara ve onların çocuklarına açıklayan araçlardan biri olduğu' nu belirtilmektedir.

Ekranın, televizyonun çocuğa sunduğu, açıkladığı 'dünya'nın niteliğinin sorgulanması gerekmektedir

Popüler kùltürün etkisi altına alınan çocukluk

Tanıdık olmayan dehşet verici durumlara maruz kalarak ve bir anlamda yetişkinliğe doğru acele ettirilme

Hızlandırılmış bir çocukluk Sünger Bob'un ayın çalışanı öyküsünün olması Elkind (2001)

İÇERİK ÜRETİCİLER-YAYINCILAR

Tematik çocuk kanalları aileleri güvenli ve gelişimsel uygunluğa sahip içeriğe sahip oldukları gerekçesiyle çocuklarını bu ekranların karşısında yalnız bırakmanın güvenilir olduğu düşüncesine yöneltti

Çocukların televizyonda, ekranda çocuk programları ve çizgi filmler dışında yetişkinler için hazırlanmış program içeriklerine erişebilir olması ve bu içeriklere maruz kalması (dizi, tartışma, haber) (Evde ve bazen okulda)

Artan televizyon izleme, ekran karşısında bulunma süreleri

Ailenin televizyon izleme alışkanlıklarında; sohbet, oturma biçimi, sessizlik oluşturma, misafir kabulü, uyku saati, yemek saatleri, yemek yeme mekanını belirlemede etken rol oynadığı, kumandanın sahibi olmaya büyük anlamlar yüklediğimize göre

Televizyon gerçeği birçoğumuzun yaşamında vazgeçilmez olarak yer aldığına ve gün geçtikçe yaygınlaşıp gelişerek şekillendiğine göre yok saymamız akılcı ve çözüme yönelik bir yaklaşım olamaz

Bu noktada televizyonun, ekranın çocuğa ulaşmasında etkin rol oynaması gereken anne-baba (aile) üzerine odaklanılmalı

Televizyon mesajlarını alan ve olduğu gibi kabul eden alıcı kavramından sıyrılıp okuyan okur kavramına dönüşme

Okur denildiğinde, bireysel deneyimler, tutumlar ve duygular aktif biçimde izleyici olarak televizyon ile iletişim kurmada rol oynaması, izleyicinin içeriğı anlamlandırma sürecindeki yorumun etkisiyle mesajın 'okuma'ya dönüşmesi

Çocuğun yetişkinler kadar olmayan yaşam deneyimiyle ekranda, sunulanın kurgu mu gerçek mi olduğunu ayırt etmede, anlamlandırmada ve okumada eşlikli rehberliğe gereksinimi var
Bu süreçte çocukların gelişim ve gereksinimlerine uygun biçimde ne tür içeriklerden nasıl yararlanabiliriz?

Çocuğa televizyonda sunulan dñnyanın ne kadar gerçek olduğunu, hatta ne kadar gerçek olmasını istediğimizi tartişmak

Televizyon ve medyanın genellikle olumsuz etkilere odaklanması, araştırmaların yoğunlukla olumsuz etkilerini incelemesi

Hiç mi iyi yanı yok? Yoksa kullanımında öğrenmeye mi gereksinimimiz var?

Ekrandaki içeriğe verdiğimiz tepkiler bireysel olarak kısmen kişilik özelliklerimiz, değerlerimiz ve tutumlarımızla belirlenebilmekte

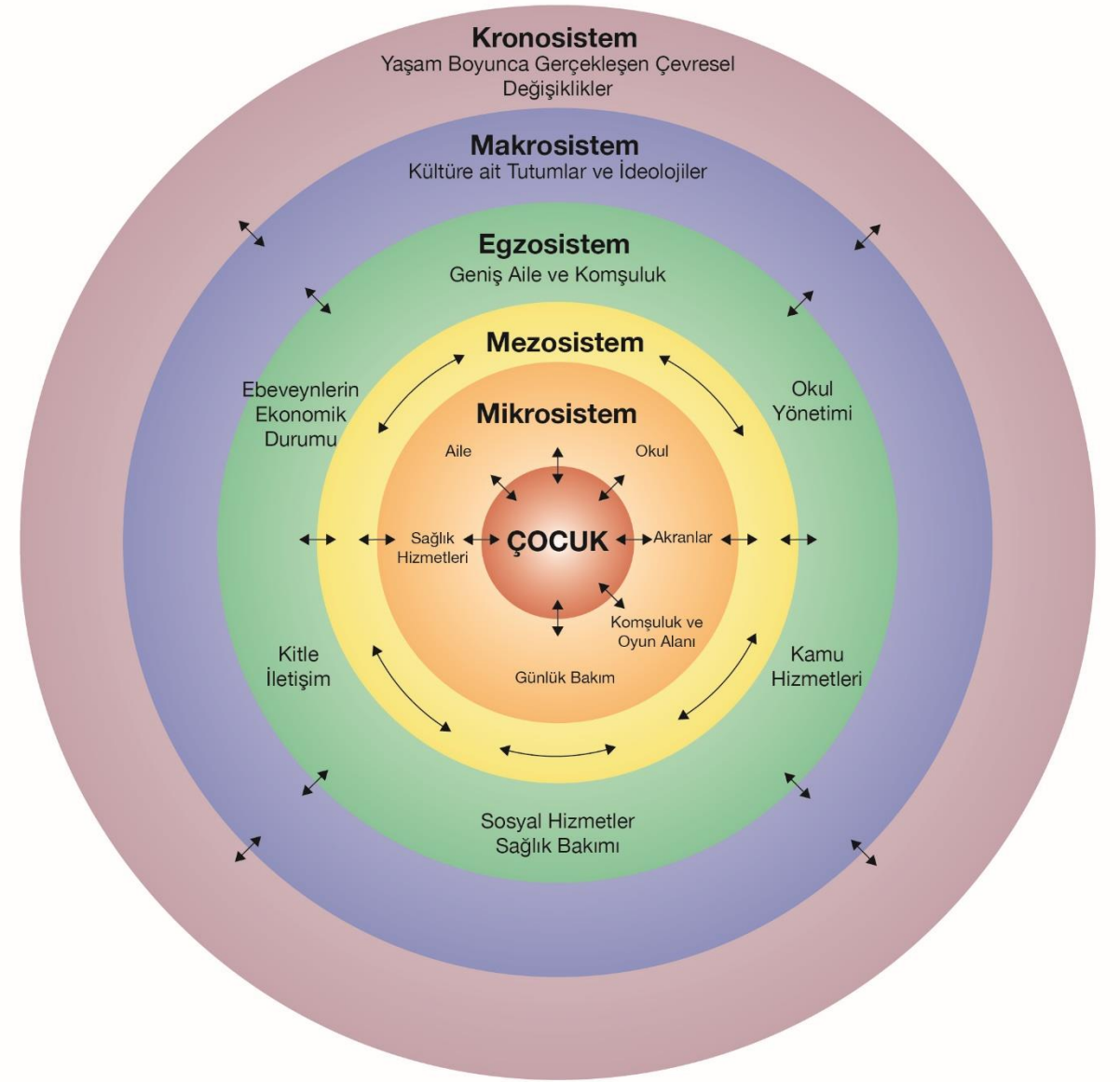

Çocukların televizyondan etkilenme düzeylerinde; genelde, kültürel, psikolojik yapılar ile gelişimsel özellikleri, aile yaşam biçimleri ile özelde çocuğun yaşı, ne izlediği, ne kadar süre izlediği, süreci kimlerle ve nasıl paylaştığı etkili olmakta

Ekрана yansıyan şiddetten çocukların etkilenmeleri bireysel özelliklerine göre değişebilmekte: Kimi çocuklar duyarsızlaşarak **şiddetin normalleştirilmesi** biçiminde etkilenirken, kimisi sosyal özdeşim yoluyla **benzer biçimde istenmeyen davranış ve tutumlar geliştirebilmekte**

Bandura, Sosyal Öğrenme Kuramında; insan davranışı deneyimlerinden olduğu kadar gözlemlerinden de etkilenmektedir. Ortamın sunduğunun kişinin öğrenme sürecinin önemli bir belirleyicisi olduğunun unutulmaması gerektir.

Bronfenbrenner, Ekolojik Sistem Kuramı'nda kitlelesel iletişim araçlarının da bireyin gelişimindeki etkilerinden söz etmekte

Peki ya televizyon ve medya içeriklerinde durum ne?
Televizyon ve medyada çocuğa sunulan dünyanın onaylanamayacak içerikleri neler?

Televizyon ve medya çocuk yetiştirme konusunda anne-babanın sorumluluğunu paylaşır mı? Ne şekilde?

Aileler seğici mi ya da ideali mi arıyor? İdeal var mı? Aileler içeriği seğmede, içeriği yorumlamada, içerikten yararlanarak çocukla ekranı paylaşmada yetkin mi?

Yaşamdaki riskleri konu alan televizyon medya içeriği nasıl kontrol edilebilir? Avantaja dönüştürülebilir mi?

Bu noktada anne baba aracılığı kavramı önem kazanmakta

Televizyon ile ilgili araştırmalarda anne baba aracılığı kavramı ile:

- Tartışma-açıklama
- Kural koyma-sınırlandırma
- Bazen de çocukla birlikte televizyon izleme vurgulanmakta

Diğer yandan; süzmek, rehberlik etmek, yönlendirmek, denetlemek, müdahale etmek, biçimlendirmek anlamlarında kullanılmakta

Messaris, televizyonla ilgili olarak ana babaların çocuklarına üç süreçle ilgili görev yerine getirirken yardımcı olabileceklerini belirtmektedir:

- Televizyonun gerçek dünyayı yansıtıp yansıtmadığını ve nasıl yansıttığını göstermek (kategorileme)
- Daha özelden televizyondaki şeylerin kesinliği ve temsil ediciliği hakkında çocuklarıyla tartışmak (geçerlik)
- Çocuğa televizyondan edinilen bilginin gerçek dünyada ek bilgilerle desteklenerek nasıl kullanacağını göstermek (destekleme)

Barcus, ana babaların çocukların televizyon izlemelerine yapısal ana baba müdahalesi adını verdiği müdahaleyi değerlendirmekte

Denetimin zamanı: izlemeden önce, izleme sırasında ve izleme sonrasında

Denetimin zamanı denetimin türünü etkilemekte

- izleme öncesinde 'seçme',
- izleme sırasında 'açıklama', ,
- izleme sonrasında ise tartışma biçiminde yapılabileceğini öne sürmekte

Bu süreçlerdeki müdahalelerin denetim biçiminin ise;

'biçimsel denetim' denen izlemeye ilişkin sınır koyma,

'biçimsel olmayan denetim' olarak ise çocukla birlikte izlemeyi ve programlar hakkında onunla tartışmayı içermekte

Anne babaların sözü edilen süreçleri yürütebilmesi için öncelikle yetişkin olarak kendilerinin televizyonu eleştirel olarak değerlendirebilmeleri gerekmekte

Örneğin; anne babaların televizyonun olumsuz etkilerinin başında saydıkları saldırganlık kavramı

Genel olarak fiziksel güç kullanarak ya da fiziksel güç kullanmak tehdidi ile diğerlerine zarar vermeyi içeren, itme, çekme, cimcikleme, yumruklama, bir şeyler fırlatma gibi davranışlarla ifade edilen açık/fiziksel saldırganlık

Oysa ki yetişkin dünyasına ait olduğu düşünölen (bakınız diziler!) hatta 'saldırganlık' olarak algılanmayan 'ilişkiler yoluyla arkadaşlığa/dostluğa zarar vermeyi, zarar vermekle tehdit etmeyi içeren, kişi hakkında dedikodu çıkarma, yalan söyleme ya da sırlarını paylaşmanın yanı sıra kasıtlı olarak göz ardı etme ya da grup etkileşiminin ve bir etkinliğin dışında tutma' ile ifade edilen davranışlar da televizyon içeriğinde yaygın olarak kullanılmaktadır.

Bu tür davranışlar ilişkisel saldırganlık olarak tanımlanmakta ve 90'li yıllardan beri daha yoğun araştırılmaktadır.

Anne babaların büyük bölümü istenmeyen (saldırgan, şiddet içerikli) davranışlar sergileyen çocukların okullarındaki öğretmenlerine bu davranışları televizyondan edindiği yanıtını vermekte

Diğer yandan ilişkisel saldırganlık davranışlarını içeren televizyon görüntülerini ise riskli, kontrol edilmesi gereken içerik olarak nitelendirmemekte
Hayatımızın içinde ve o kadar yaygın ki!!! (Örtük mesaj, Dil ötesi)

Saldırganlığın kısa ve uzun vadeli etkilerinin incelendiği çalışmalar, saldırgan çocukların akran reddi, depresif belirtiler, yalnızlık hissi, dışa yönelim problemleri, suça yönelim, okul terki

Araştırma bulguları bu iki tür saldırganlığa maruz kalan okul öncesi dönem çocukları uzunlamasına incelendiğinde: ilişkisel saldırganlığa maruz kalan çocukların okul çağı ve ergenlikte, düşük akademik başarı, içe yönelim problemleri, anksiyete ve depresyona yatkınlık konularında açık/ fiziksel saldırganlığa uğrayan çocuklardan daha yüksek oranlara sahip olduğunu göstermekte

Anne babaların sadece, acđıkça ortaya konan fiziksel zararı içeren televizyon ögeleri dışındaki zararlı içerik hakkında da farkındalık geliştirmesinin yarar sağlayacağı unutulmalı

Televizyonun değerler, davranış biçimleri ve toplumsal yaşamın çeşitli yönlerine ilişkin bilgi veren bir kaynak olmasının yanı sıra televizyonda izlenenleri, çocuklarının toplumsallaştırma çabası içinde izleme sırasında ya da sonrasında onaylaması ya da reddetmesi de televizyonun sosyal öğrenme işlevi açısından değerlendirilmesinde etkili bir yol

Nathanson:

Kısıtlayıcı aracılık: televizyonun ne zaman, ne kadar ve nasıl izleneceğine ve hangi içeriğin izleneceğine dair kurallar koymak olarak ifade etmiş, olası sonuç → çocuk arkadaş grubunda konuya ilişkin fikir beyan edemiyor ve dışlanmaya maruz kalıyor

Televizyonun olumsuz etkileri konusunda kaygılı annelerin bu tür aracılığı daha çok kullandıkları

Aktif aracılık: Anne babaların çocuklarıyla televizyon hakkında konuşmaları olarak isimlendirilmekte ve aktif aracılığın içeriğinde:

- Programın gerçekliğini tartışmak
- İzlenen davranışlar hakkında eleştirel yorumlar yapmak
- Sunulan bilgilere ek ve destekleyici bilgiler sağlamak

Soru sormak da aktif aracılığa girmekte çünkü çocuğu süreç üzerinde düşündürmeye ve çıkarım yapmaya yönlendirir.

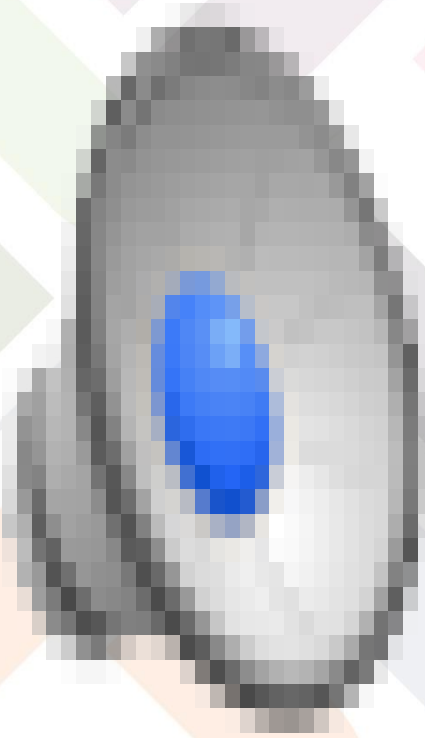
Olumlu aktif aracılık:

- karakterlerin olumlu davranışlarına dikkat çekme
- Mesajları onaylama
- Karakterlerin davranışlarını örnek almaya teşvik etme
- Karakterlerin gerçekçiliğini gösterme

Olumsuz aktif aracılık:

- Karakterlerin ve davranışlarının olumsuz yönlerine dikkat çekme
- Mesajlara katılmadığını ifade etme
- Karakterlerin davranışlarını örnek almamaya yönelik uyarıda bulunma
- Karakterlerin gerçek olmadığını açıklama

Bir içerik rneği

MEDYA OKURYAZARLIĞI

ÖĞRETİM MATERYALİ

YAZANLAR
Prof. Dr. Evrel Neuh ÖRHOV
Prof. Dr. Nihal PEMBEKOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Abdurrahman
Yrd. Doç. Dr. Sed TİZEL
Yrd. Doç. Dr. Gülşen ÇAKIR

DEVLET KİTAPLARI
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
2018

Bu noktada ortaya çıkan ‘medya okuryazarlığı’ kavramı araçların iletilerinin yapılarını anlayan, iletileri kendi deneyimleriyle anlamlandırıp değerlendiren, ailede başlayarak okulda geliştirilebilecek bir ‘okuma’ süreci olarak açıklanabilir.

Ders 2006 yılında 7. sınıf düzeyinde seçmeli bir ders olarak yürürlüğe konmuş ve içerik olarak sosyal bilgiler dersi ve değerler ile ilişkilendirilmiştir.

Güzel Haber

``Anne Baba Rehberi``
çalışması düşüncesi

MÜGE ŞEN
Yrd. Doç.Dr.

Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Fakültesi
Temel Eğitim Bölümü
Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

0 312 363 33 50/5113

twitter: @muge_sen

msen@ankara.edu.tr

